

Brussel, 17.1.2018
COM(2018) 24 final

2018/0008 (NLE)

Voorstel voor een

AANBEVELING VAN DE RAAD

inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren

(Voor de EER relevante tekst)

{SWD(2018) 14 final}

TOELICHTING

1. ACHTERGROND VAN HET VOORSTEL

• Motivering en doel van het voorstel

De Europese samenlevingen en economieën ondergaan aanzienlijke digitale en technologische innovaties alsook demografische en arbeidsmarktveranderingen. Veel banen die wij vandaag kennen, bestonden tien jaar geleden nog niet en in de toekomst zullen tal van nieuwe vormen van werk worden gecreëerd. In het "Witboek over de toekomst van Europa" benadrukt de Commissie dat "de meeste kinderen die vandaag aan de basisschool beginnen, [...] later waarschijnlijk een beroep [zullen] uitoefenen dat nu nog niet bestaat" en dat om hieraan tegemoet te komen "massaal [zal] moeten worden geïnvesteerd in vaardigheden en onderwijssystemen en systemen voor een leven lang leren opnieuw moeten worden uitgevonden"¹.

Onderwijs en opleiding is een deel van de oplossing om meer mensen naar fatsoenlijke banen te leiden, beter te kunnen inspelen op de behoeften aan vaardigheden van de economie en de veerkracht van Europa te versterken. Door de snelle technologische vooruitgang en de daarmee gepaard gaande veranderende behoeften aan vaardigheden en banenprofielen, moet een leven lang leren gebaseerd zijn op nauwe samenwerking en synergieën tussen het bedrijfsleven en onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen. Tegelijkertijd moeten de onderwijs- en opleidingsstelsels op deze realiteit worden afgestemd. Het blijkt vooral niet meer te volstaan om jongeren een vast geheel van vaardigheden of kennis mee te geven; zij moeten een brede waaier van competenties ontwikkelen, veerkracht en het vermogen om zich aan te passen aan veranderingen². De behoefte aan en de waarde van het perspectief van een leven lang leren, waarbij mensen nieuwe en relevantere competenties verwerven tijdens hun leven, is dus duidelijker dan ooit.

In de verklaring van Rome van 25 maart 2017 hebben de leiders van de 27 lidstaten en van de Europese Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie zich ertoe verbonden te werken aan een Unie "waarin jongeren het beste onderwijs en opleiding krijgen en kunnen studeren en een baan kunnen vinden op het hele continent."³

Onze samenlevingen en economieën zijn sterk afhankelijk van hoogopgeleide en bekwame mensen. Vaardigheden zoals creativiteit, kritisch denkvermogen, initiatief en probleemoplossing spelen een belangrijke rol in het omgaan met complexiteit en veranderingen in de samenleving van vandaag. De "Discussienota over het in goede banen leiden van de mondialisering" erkent dat er nieuwe manieren van leren en flexibelere opleidings- en onderwijsmodellen nodig zijn voor een maatschappij die steeds mobieler en digitaal wordt en de "Discussienota over de sociale dimensie van Europa" onderstreept het belang van de juiste vaardigheden en competenties om de levensstandaard in Europa op peil te houden⁴. De klimaatverandering en de beperktheid van ecologische hulpbronnen, samen

¹ Europese Commissie (2017), Witboek over de toekomst van Europa, https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_nl

² Witboek over de toekomst van Europa, zie voetnoot 1.

³ De Verklaring van Rome van 25 maart 2017, <http://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/>

⁴ Europese Commissie (2017), Discussienota over het in goede banen leiden van de mondialisering, https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_nl

met economische en sociale ongelijkheden maken duurzame ontwikkeling tot een noodzakelijk punt van zorg voor alle menselijke activiteiten.⁵

Zoals duidelijk is uiteengezet in de mededeling van de Commissie over het versterken van de Europese identiteit via onderwijs en cultuur⁶ zou een Europese onderwijsruimte de samenwerking vergemakkelijken en de mobiliteit van lerenden, het personeel en de instellingen in onderwijs en opleiding bevorderen op basis van het gezamenlijk belang van alle lidstaten om het volledige potentieel van onderwijs en cultuur als motor voor werkgelegenheid, sociale rechtvaardigheid, actief burgerschap en de Europese identiteit in al haar verscheidenheid te benutten. Een Europese onderwijsruimte beantwoordt aan de grotere mobiliteit op de Europese arbeidsmarkten, aan de noodzaak om meer te investeren in het leren van talen en in digitale, ondernemers- en STEM-competenties (STEM: wetenschap, technologie, techniek en wiskunde). De Europese Raad verzocht daarna in december 2017 onder meer maatregelen te overwegen om de uitdagingen inzake vaardigheden op het gebied van digitalisering, cyberbeveiliging, mediageletterdheid en kunstmatige intelligentie aan te pakken en tegemoet te komen aan de behoefte aan een inclusieve, op een leven lang leren gebaseerde en innovatiegerichte aanpak van onderwijs en opleiding⁷.

Uit de laatste PISA-gegevens van de OESO blijkt, in sterk contrast met deze verzoeken, dat één op vijf leerlingen in de Europese Unie (EU) onvoldoende presteert voor leesvaardigheid, wiskunde en wetenschappen⁸. Het is zorgwekkend dat het aantal slecht presterende leerlingen in de EU als geheel tussen 2012 en 2015 nog is toegenomen. In de landen die hebben deelgenomen aan de OESO-enquête over de vaardigheden van volwassenen (PIAAC, 2012) bezit 4,9 tot 27,7 % van de volwassenen slechts rudimentaire lees- en schrijfvaardigheden, terwijl 8,1 tot 31,7 % slechts het laagste niveau van rekenvaardigheid heeft.⁹

Daarenboven heeft 44 % van de EU-bevolking weinig en 19 % zelfs geen digitale vaardigheden,¹⁰ ondanks het feit dat de snelheid van de technologische en digitale veranderingen onze economieën en samenlevingen grondig beïnvloedt. De snelle digitale transformatie van de economie betekent dat voor nagenoeg alle banen nu enig niveau van digitale vaardigheden vereist is, en hetzelfde geldt voor deelname aan het maatschappelijk leven in ruime zin. Digitale vaardigheden zijn vandaag even belangrijk als lees-, schrijf- en rekenvaardigheid en daarom heeft Europa digitaal vaardige mensen nodig die niet alleen in staat zijn de technologie te gebruiken, maar ook te innoveren en een voortrekkersrol te spelen in het gebruik ervan.

Het eerste beginsel van de Europese pijler van sociale rechten is het recht op hoogwaardige en inclusieve voorzieningen voor onderwijs, opleiding en een leven lang leren¹¹. Wie niet over de nodige competenties beschikt om succesvol deel te nemen aan het maatschappelijk leven en de arbeidsmarkt loopt meer risico op werkloosheid, armoede en sociale uitsluiting. Gebrek aan competenties belemmert inclusieve en duurzame groei en het concurrentievermogen en de innovatiecapaciteit van de industrie. Uit onderzoek blijkt dat het verbeteren van basisvaardigheden op het gebied van lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden hand

⁵ EPSC Strategic Notes (13/2016) The Future of Work; Conclusies van de Raad over educatie voor duurzame ontwikkeling van november 2010, https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en

⁶ Mededeling van de Commissie - De Europese identiteit versterken via onderwijs en cultuur - Bijdrage van de Europese Commissie aan de bijeenkomst van de leiders in Göteborg op 17 november 2017 [COM\(2017\)673](https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en)

⁷ Conclusies van de bijeenkomst van de Europese Raad van 14 december 2017, [EUCO 19/17](https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en)

⁸ OESO (2016), resultaten van PISA 2015, <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf> ; Europese Commissie (2016), PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/pisa-2015-eu-policy-note_en.pdf

⁹ Europese Commissie (2016), Onderwijs- en opleidingsmonitor, blz. 81 http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016_en.pdf

¹⁰ Europese Commissie (2017), Digitaal Scorebord 2017, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard>

¹¹ Mededeling van de Commissie - De oprichting van een Europese pijler van sociale rechten, [COM\(2017\)250](https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard)

in hand gaat met de ontwikkeling van competenties in een breder scala van sleutelcompetenties; het hangt vooral nauw samen met persoonlijke ontwikkeling, de ontwikkeling van leervaardigheden en burgerschapscompetenties¹².

In 2006 hebben het Europees Parlement en de Raad de aanbeveling inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren goedgekeurd¹³. Daarin werd de lidstaten aanbevolen in het kader van de strategieën voor een leven lang leren sleutelcompetenties voor iedereen te ontwikkelen. In de bijlage bij de aanbeveling, "Sleutelcompetenties voor een leven lang leren — een Europees referentiekader", worden de competenties die ieder persoon nodig heeft voor zelfontplooiing en -ontwikkeling, inzetbaarheid, sociale inclusie en actief burgerschap gedefinieerd. De lidstaten werden verzocht het Europees referentiekader te gebruiken om ervoor te zorgen dat het initieel onderwijs en de initiële opleiding alle jongeren de mogelijkheid bieden om hun sleutelcompetenties zodanig te ontwikkelen dat zij toegerust zijn voor het leven als volwassene, en dat volwassenen in staat zijn hun sleutelcompetenties hun leven lang verder te ontwikkelen en actueel te houden.

Sinds 2006 zijn de manieren van lesgeven en leren snel geëvolueerd: een ruimer gebruik van technologie, meer afstandslernen en de toename van informeel leren met behulp van mobiele digitale apparatuur beïnvloeden de mogelijkheden om competenties te verwerven. De ervaring van de laatste tien jaar leert dat onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen beter gebruik moeten maken van deze nieuwe mogelijkheden voor de actieve ondersteuning van competentie-ontwikkeling gedurende het hele leven. Leerervaringen voor alle lerenden en vakoverschrijdende leerervaringen moeten worden verrijkt door de samenwerking tussen formele en niet-formele leeromgevingen te versterken. Dat kan worden bereikt door vakoverschrijdend leren, onderzoekend leren, stages en werkpleklernen te bevorderen.

Het doel van de voorgestelde aanbeveling is bij alle mensen de ontwikkeling van sleutelcompetenties gedurende hun hele leven te verbeteren en maatregelen te bevorderen die nodig zijn om dit doel te bereiken. De lidstaten worden aangemoedigd om de mensen beter voor te bereiden op veranderende arbeidsmarkten en actief burgerschap in samenlevingen die diverser, mobieler, digitaler en geglobaliseerd zijn, en om leren in alle levensfasen te ontwikkelen. Er wordt in het bijzonder op aangedrongen te investeren in basisvaardigheden, in digitale en ondernemerscompetenties en in taalvaardigheid om iedereen in staat te stellen actief deel te nemen aan de samenleving en de economie. Er wordt ook op aangedrongen te investeren in STEM-competenties om wetenschappelijk inzicht te bevorderen en STEM-loopbanen aantrekkelijker te maken. De voorgestelde aanbeveling vervangt de aanbeveling inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren die in 2006 door het Europees Parlement en de Raad is goedgekeurd¹⁴. De aanbeveling zal:

- de uitvoering ondersteunen van het eerste beginsel van de Europese pijler van sociale rechten , waarin wordt benadrukt: "Iedereen heeft recht op hoogwaardige en inclusieve voorzieningen voor onderwijs, opleiding en een leven lang leren om de vaardigheden te verwerven en te onderhouden die nodig zijn om ten volle aan het maatschappelijk leven te kunnen deelnemen en overgangen op de arbeidsmarkt met succes te kunnen opvangen.", alsook van het vierde beginsel: "Iedereen heeft recht op tijdige en op maat gesneden hulp bij het verbeteren van zijn of haar vooruitzichten om een baan te vinden of zich als zelfstandige te vestigen. Hieronder valt het recht op ondersteuning bij het zoeken van werk en bij opleiding en herscholing."

¹² OESO (2015), Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Education, <http://www.oecd.org/edu/skills-for-social-progress-9789264226159-en.htm>

¹³ Aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren (2006/962/EC)

¹⁴ (2006/962/EC), zie voetnoot 13.

- de ontwikkeling van een Europese onderwijsruimte ondersteunen door overeenstemming te bereiken over de kerncompetenties die alle lerenden nodig hebben, door de mobiliteit van lerenden en onderwijzend personeel te bevorderen en door met name de ontwikkeling van taalvaardigheid te ondersteunen om mobiliteit en samenwerking in Europa te bevorderen;
- de ontwikkeling van ondernemerscompetenties ondersteunen om essentiële vaardigheden en attitudes waaronder creativiteit, initiatief, teamwerk, risicobeoordeling en verantwoordelijkheidszin te ontwikkelen;
- een antwoord bieden op de veranderende vereiste competenties, waaronder basisvaardigheden, digitale competenties, STEM-competenties (wetenschap, technologie, techniek en wiskunde) en maatregelen onderstrepen ter ondersteuning van de ontwikkeling van competenties op die gebieden;
- de rol van actief burgerschap, gedeelde waarden en grondrechten benadrukken;
- de resultaten van het VN-decennium inzake onderwijs voor duurzame ontwikkeling en de impuls van duurzameontwikkelingsdoelstelling 4 van de Verenigde Naties – Onderwijs 2030 verwerken;
- de lidstaten, onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen en onderwijzend personeel bijstaan om de ontwikkeling van competenties beter te ondersteunen door goede praktijken in te voeren ter ondersteuning van de ontwikkeling van sleutelcompetenties;
- bijdragen aan het ontwerp van het toekomstige strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding door een gemeenschappelijke opvatting over sleutelcompetenties te bevorderen;
- het gebruik van Europese financieringsbronnen zoals Erasmus +, de Europese structuur- en investeringsfondsen en Horizon 2020 ondersteunen.

Het begeleidende werkdocument van de diensten van de Commissie bevat nadere gegevens over eerdere ervaringen met de uitvoering van de aanbeveling inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren van 2006, een analyse ter ondersteuning van de nieuwe aanbeveling inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren en voorbeelden van bestaande beleidsmaatregelen en projecten ter ondersteuning van de ontwikkeling van competenties in een perspectief van een leven lang leren.

Achtergrond

Sleutelcompetenties zijn die competenties die elk individu nodig heeft voor zijn zelfontplooiing en ontwikkeling, zijn werk, sociale inclusie en actief burgerschap. Zij omvatten "*kennis, vaardigheden en attitudes*" en gaan verder dan het begrip van louter (academische) "kennis".

Het Europees referentiekader voor sleutelcompetenties voor een leven lang leren van 2006 ("het referentiekader") omvatte acht sleutelcompetenties:

- communicatie in de moedertaal;
- communicatie in vreemde talen;
- wiskundige competentie en basiscompetentie op het gebied van exacte wetenschappen en technologie;
- digitale competentie;

- leercompetentie;
- sociale en burgerschapscompetentie;
- ontwikkeling van initiatief en ondernemerschap; en
- cultureel bewustzijn en culturele expressie.

Sinds de vaststelling ervan hebben de lidstaten en belanghebbenden gebruikgemaakt van het referentiekader en het onderliggende concept; de meeste lidstaten hebben in het licht hiervan hervormingen doorgevoerd. Die hervormingen zijn zeer uiteenlopend en de lidstaten hebben in de loop van de jaren ook de definitie van de sleutelcompetenties aangepast. De meeste hervormingen vonden plaats in schoolonderwijs en beroepsonderwijs en -opleiding. Sleutelcompetenties die gemakkelijk op de traditionele "schoolvakken" kunnen worden toegepast zijn het meest ontwikkeld (zoals communicatie in de moedertaal en in vreemde talen en wiskundige competentie), in tegenstelling tot competenties die de grenzen van traditionele "vakken" overschrijden (zoals leercompetentie, ondernemerschap of sociale en burgerschapscompetenties)¹⁵.

Onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen krijgen te maken met bepaalde uitdagingen wanneer zij competentiegericht lesgeven en leren in de praktijk brengen. Om over te gaan van een eerder statische opvatting van opleidingsprogramma's naar een dynamische definitie van de kennis, vaardigheden en attitudes die een lerende tijdens zijn leerproces moet ontwikkelen, is een paradigmaverschuiving op het gebied van onderwijs, opleiding en leren nodig die de manier verandert waarop deze worden georganiseerd en geëvalueerd.

Behoeften aan competenties zijn bovendien niet statisch; zij veranderen gedurende het gehele leven. De op school verworven competenties moeten worden ontwikkeld zodat zij een leven lang kunnen meegaan; competenties actueel houden en nieuwe verwerven om te beantwoorden aan veranderende behoeften is een proces dat een leven lang duurt. Daarom moet iedereen de kans krijgen om zijn of haar competenties een leven lang te ontwikkelen.

Deze aanbeveling presenteert niet alleen een bijgewerkt Europees referentiekader voor sleutelcompetenties voor een leven lang leren, maar geeft ook een overzicht van goede praktijken ter ondersteuning van de ontwikkeling van competentiegericht benaderingen in onderwijs en opleiding, waaronder ook niet-formeel leren, in het perspectief van een leven lang leren.

• **Verenigbaarheid met bestaande bepalingen op het beleidsterrein**

In het gezamenlijk verslag 2015 van de Raad en de Commissie over de uitvoering van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding (ET 2020) is duidelijk als prioriteit gesteld "relevante en hoogwaardige kennis, vaardigheden en competenties, die worden ontwikkeld via een leven lang leren en gericht zijn op leerresultaten voor inzetbaarheid, innovatie, actief burgerschap en welzijn" te ontwikkelen¹⁶.

De Mededeling van de Commissie "De Europese identiteit versterken via onderwijs en cultuur"¹⁷ roept op om in mensen en onderwijs te investeren en om ervoor te zorgen dat de onderwijs- en opleidingsstelsels alle lerenden helpen de kennis, vaardigheden en competenties te verwerven die in de wereld van vandaag als essentieel worden beschouwd. Zij legt ook een

¹⁵ Europese Commissie (2017) Literature review of reforms related to 2006 European Framework of Key Competences for lifelong learning, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/key-competences-consultation-2017-strategy_en.pdf

¹⁶ Gezamenlijk verslag 2015 van de Raad en de Commissie over de uitvoering van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding (ET 2020) — Nieuwe prioriteiten voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding, [OJ 2015/C417/04](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015C0417&from=de)

¹⁷ COM(2017) 673, zie voetnoot 6.

duidelijk verband tussen een gemeenschappelijke opvatting over de competenties die iedereen nodig heeft en het oprichten van een Europese onderwijsruimte.

De herziening van de aanbeveling van de Raad van 2006 inzake sleutelcompetenties is aangekondigd in de nieuwe agenda voor vaardigheden voor Europa, met als doel een gedeelde en geactualiseerde opvatting over sleutelcompetenties te ontwikkelen, de introductie ervan in onderwijs- en opleidingsprogramma's te stimuleren en ondersteuning te bieden voor een betere ontwikkeling en beoordeling van die competenties¹⁸.

In het initiatief "Investeren in de jongeren van Europa", dat op 7 december 2016 is goedgekeurd¹⁹ en de daaropvolgende mededelingen over de ontwikkeling van scholen en uitstekend onderwijs²⁰ en over de modernisering van het hoger onderwijs²¹ in mei 2017 heeft de Commissie verder de noodzaak benadrukt om te investeren in de ontwikkeling van competenties en verdere ambities op dit gebied.

In de aanbeveling van de Raad van december 2016 over bijscholingstrajecten: nieuwe mogelijkheden voor volwassenen, wordt aanbevolen volwassenen met een laag niveau van vaardigheden, kennis en competenties de kans te bieden om overeenkomstig hun individuele behoeften een minimumniveau van lees- en schrijfvaardigheid en digitale en rekencompetenties te verwerven; en/of een breder scala van vaardigheden, kennis en competenties te verwerven, voortbouwend op de aanbeveling inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren van 2006.

In de aanbeveling van de Raad van 20 december 2012 betreffende de validatie van niet-formeel en informeel leren²² werden de lidstaten verzocht tegen 2018 overeenkomstig de nationale omstandigheden en kenmerken en op de wijze die hun passend lijkt, regelingen te treffen voor de validatie van niet-formeel en informeel leren die iedereen in de gelegenheid stellen kennis, vaardigheden en competenties die door niet-formeel en informeel leren zijn verworven, te laten valideren en een volledige kwalificatie of, in voorkomend geval, een deel ervan te verkrijgen.

De aanbeveling van de Raad van 22 mei 2017 inzake het Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren en tot intrekking van de aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 tot vaststelling van een Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren²³ biedt een gemeenschappelijk referentiekader om personen en organisaties te helpen de verschillende kwalificatiesystemen en de kwalificatieniveaus van die systemen te vergelijken.

Het Europass-kader²⁴ helpt mensen beter te communiceren en hun competenties en kwalificaties beter te beschrijven.

- **Verenigbaarheid met andere beleidsterreinen van de Unie**

In haar mededeling "De Europese identiteit versterken via onderwijs en cultuur" onderstreept de Commissie dat onderwijs de basis vormt voor productieve en creatieve werkrachten en uiteindelijk voor een veerkrachtige economie. Zij benadrukt de noodzaak te investeren in mensen en in hun competenties en mogelijkheden. Zij verwijst in het bijzonder naar de

¹⁸ Mededeling van de Commissie - Een nieuwe agenda voor vaardigheden voor Europa, [COM\(2016\)381](#)

¹⁹ Mededeling van de Commissie - Investeren in de jongeren van Europa, COM(2016) 940; Mededeling van de Commissie - Onderwijs verbeteren en moderniseren, [COM\(2016\)941](#)

²⁰ Mededeling van de Commissie - Een goede start in het leven dankzij ontwikkeling van scholen en uitstekend onderwijs, [COM\(2017\)248](#)

²¹ Mededeling van de Commissie - Een nieuwe EU-agenda voor het hoger onderwijs, [COM\(2017\)247](#)

²² Aanbeveling van de Raad van 20 december 2012 betreffende de validatie van niet-formeel en informeel leren, [OJ /C398/01](#)

²³ Aanbeveling van de Raad van 22 mei 2017 inzake het Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren, [OJ /C 189/15](#)

²⁴ Beschikking nr. 2004/2241/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende een enkel communautair kader voor transparantie op het gebied van kwalificaties en competenties([2004/2241/EC](#))

noodzaak om grotere inspanningen te leveren om de ontwikkeling van sleutelcompetenties te ondersteunen²⁵.

De Europese pijler van sociale rechten onderstreept het "recht op hoogwaardige en inclusieve voorzieningen voor onderwijs, opleiding en een leven lang leren om de vaardigheden te verwerven en te onderhouden die nodig zijn om ten volle aan het maatschappelijk leven te kunnen deelnemen en overgangen op de arbeidsmarkt met succes te kunnen opvangen" alsook "het recht op bijkomende opleiding en herscholing"²⁶.

Het voorstel voor een aanbeveling van de Raad inzake gemeenschappelijke waarden, inclusief onderwijs en de Europese dimensie van lesgeven²⁷ onderstreept in het bijzonder de burgerschapscompetentie, die in de bijlage bij deze aanbeveling wordt beschreven. Het bevat een aantal maatregelen die de lidstaten kunnen nemen, met steun van de Unie.

In de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees economisch en sociaal Comité en het Comité van de Regio's betreffende het actieplan voor digitaal onderwijs²⁸ wordt uiteengezet hoe onderwijs- en opleidingsstelsels beter gebruik kunnen maken van innovatie en digitale technologieën en de ontwikkeling van digitale competenties die in een tijdperk van snelle digitale verandering nodig zijn voor het werk en in het dagelijks leven. Het actieplan voor digitaal onderwijs legt specifiek de nadruk op initiële onderwijs- en opleidingsstelsels en betreft scholen, beroepsonderwijs en -opleiding en hoger onderwijs.

2. RECHTSGRONDSLAG, SUBSIDIARITEIT EN EVENREDIGHEID

• Rechtsgrondslag

Het initiatief is in overeenstemming met de artikelen 165 en 166 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU). In artikel 165 VWEU is vastgesteld dat de Unie bijdraagt tot de ontwikkeling van onderwijs van hoog gehalte door samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen en zo nodig door hun activiteiten te ondersteunen en aan te vullen, met volledige eerbiediging van de verantwoordelijkheid van de lidstaten voor de inhoud van het onderwijs en de opzet van het onderwijsstelsel. Krachtens artikel 166 moet de Unie "inzake beroepsopleiding een beleid ten uitvoer [leggen] waardoor de activiteiten van de lidstaten worden versterkt en aangevuld, met volledige eerbiediging van de verantwoordelijkheid van de lidstaten voor de inhoud en de opzet van de beroepsopleiding."

Het initiatief voorziet niet in een uitbreiding van de regelgevingsbevoegdheid van de EU en legt de lidstaten geen dwingende verbintenissen op. De lidstaten beslissen overeenkomstig hun nationale omstandigheden hoe zij deze aanbeveling uitvoeren.

• Subsidiariteit (bij niet-exclusieve bevoegdheid)

Omdat veel lidstaten hun eigen nationale competentiekaders voor onderwijs en opleiding hebben, is er momenteel slechts beperkte uitwisseling van goede praktijken bij het verder ondersteunen van competentiegericht onderwijs en leren.

De toegevoegde waarde van deze aanbeveling op het niveau van de Unie ligt in het vermogen van de Unie om:

²⁵ COM(2017) 673, zie voetnoot 6.

²⁶ COM(2017) 250, zie voetnoot 11.

²⁷ COM(2018) 23 final.

²⁸ COM(2018) 22 final.

- een gemeenschappelijk referentiekader voor de nodige sleutelcompetenties op te stellen;
 - een gemeenschappelijke opvatting over een leven lang leren te bevorderen;
 - het delen van kennis, expertise en goede praktijken te vergemakkelijken;
 - initiatieven op EU-niveau te ondersteunen om de ontwikkeling van competenties te bevorderen;
 - de ontwikkeling van de competentiekaders die leerresultaten helpen definiëren en die de basis vormen voor beoordeling en validatie te ondersteunen;
 - de evaluatie van en het toezicht op de voortgang met de ontwikkeling van competenties op EU-niveau te ondersteunen.
- **Evenredigheid**

Het voorstel versterkt een gemeenschappelijke opvatting over sleutelcompetenties voor een leven lang leren en legt de basis, voor de lidstaten en de Commissie, om goede praktijken te delen en zowel op nationaal als op EU-niveau beleid te ontwikkelen dat het verwerven van sleutelcompetenties ondersteunt. Het voorstel heeft betrekking op alle onderwijs- en opleidingsniveaus, op formeel, niet-formeel en informeel leren en op alle leeftijdsgroepen. Aangezien de toezeggingen van de lidstaten op vrijwillige basis zijn en elke lidstaat de te volgen aanpak bepaalt, wordt de maatregel evenredig geacht.

- **Keuze van het instrument**

Om bij te dragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van de artikelen 165 en 166 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie staat het Verdrag de aanneming van aanbevelingen door de Raad toe, op voorstel van de Commissie.

Een aanbeveling van de Raad is een geschikt instrument op het gebied van onderwijs en opleiding, waar de EU een ondersteunende bevoegdheid heeft, en is al vaak gebruikt voor Europese maatregelen op dat gebied. Als juridisch instrument geeft een aanbeveling de verbintenis van de lidstaten aan in de tekst en biedt zij een stevigere politieke basis voor samenwerking op dit terrein, met volledige eerbiediging van de bevoegdheid van de lidstaten op het gebied van onderwijs en opleiding.

3. EVALUATIE, RAADPLEGING VAN BELANGHEBBENDEN EN EFFECTBEOORDELING

- **Evaluatie van bestaande wetgeving en controle van de resultaatgerichtheid ervan**

Niet van toepassing.

- **Raadpleging van belanghebbenden**

Na het Europees Forum voor onderwijs, opleiding en jeugd in oktober 2016 zijn een aantal specifieke overlegvergaderingen en deskundigenseminars gehouden. De herziening van de aanbeveling inzake sleutelcompetenties van 2006 is ook uitgebreid besproken met de vertegenwoordigers van de lidstaten in de vergaderingen van de ET 2020-groep op hoog niveau, van de directeurs-generaal voor schoolonderwijs, beroepsonderwijs en -opleiding en hoger onderwijs, en in het Raadgevend Comité voor beroepsonderwijs en -opleiding, het Comité culturele zaken en de Youthpass-adviesgroep.

Van 22 februari tot en met 19 mei 2017 is online een openbare raadpleging gehouden, waarop bijna 500 antwoorden en 69 standpuntnota's werden ingediend. De bijdragen zijn afkomstig van een goede mix van ministeries van Onderwijs en niet-gouvernementele belanghebbenden. De raadpleging werd afgerond met een conferentie in Brussel op 14 juni 2017²⁹.

De resultaten van de raadpleging bevestigen het belang van het Europees referentiekader voor sleutelcompetenties. De respondenten bevestigden dat wijzigingen nodig zijn om ervoor te zorgen dat het referentiekader de politieke, sociale, economische, ecologische en technologische ontwikkelingen van de afgelopen tien jaar weerspiegelt.

De belangrijkste bevindingen van de openbare raadpleging zijn:

- de meerderheid van de respondenten waardeert het referentiekader als een relevant instrument voor
- onderwijs, opleiding en leren (77 %);
- een meerderheid van de respondenten ziet een noodzaak om aan het referentiekader kleine wijzigingen aan te brengen (65 %);
- de respondenten benadrukken de behoefte aan verdere ondersteuning van het gebruik van het referentiekader en
- zijn voorstander van competentiegericht onderwijs, opleiden en leren in Europa.

De onlineraadpleging, standpuntnota's en overlegvergaderingen/conferenties onderstreepten de noodzaak om:

- een antwoord te bieden op de vraag naar competenties op het gebied van lezen en schrijven, talen en communicatie in de huidige meertalige en cultureel diverse samenlevingen;
- een antwoord te bieden op snel veranderende digitale en technologische omgevingen door de definitie van digitale competentie te actualiseren. Die actualisering moet rekening houden met de lessen die zijn geleerd bij de ontwikkeling en de ondersteuning van het gebruik van het kader voor digitale competenties³⁰ dat op grote schaal wordt toegepast;
- de ontwikkeling van competenties op het gebied van wiskunde, wetenschappen en technologie verder te verbeteren;
- het belang van persoonlijke en interpersoonlijke vaardigheden te benadrukken. Die vaardigheden worden soms "socio-emotionele", "zachte" of "levensvaardigheden" genoemd omdat zij personen helpen reageren op onzekerheid en verandering. Er wordt gesuggereerd vaardigheden als kritisch denken, teamwerk, interculturele vaardigheden en probleemoplossing verder te versterken binnen het referentiekader;
- duurzaamheid te benadrukken in de aanbeveling, na het VN-decennium inzake onderwijs voor duurzame ontwikkeling (2005– 2014) en met het oog op de mondiale duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen, ook voor onderwijs, voor 2030;

²⁹ Europese Commissie (2017) Report on the results of the stakeholder consultation https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2017-key-competences-consultation-review_en.pdf

³⁰ Europese Commissie (2014), The Digital Competence Framework, <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>

- burgerschapscompetentie en de rol van burgerschap, gedeelde waarden en mensenrechten te benadrukken. Het wordt steeds belangrijker om personen mogelijkheden te geven om verantwoordelijke, actieve burgers te zijn die kunnen bijdragen aan vreedzame, tolerante, inclusieve en veilige samenlevingen. In deze context wordt ook voorgesteld om mediageletterdheid en interculturele vaardigheden te versterken;
- creativiteit, het vermogen processen te plannen en te beheren en om te gaan met risico's in het kader van besluitvorming met kennis van zaken als essentiële dimensies van ondernemingscompetenties te onderstrepen. De voorkeur ging ernaar uit de geactualiseerde definitie in overeenstemming te brengen met het EntreComp-kader³¹;
- rekening te houden met een bredere waaier van hedendaagse vormen van culturele expressie en met de ontwikkeling van de eigen culturele identiteit. Een positieve en ruimdenkende houding ten opzichte van andere culturen en culturele verschillen moet worden belicht.

De raadpleging bevestigde dat het gebruik van het referentiekader is toegespitst op formeel leren in het lager en middelbaar onderwijs. Een sterkere samenhang met andere vormen van onderwijs en opleiding zoals opvang en onderwijs voor jonge kinderen, beroepsonderwijs en -opleiding, hoger onderwijs, volwassenenonderwijs en niet-formeel leren is daarom nodig.

Ten slotte werd voorgesteld om voor de verdere ondersteuning van het gebruik van het referentiekader het personeel in onderwijs en opleiding beter te begeleiden en te ondersteunen, en om manieren te onderzoeken waarop beoordelingsmethoden kunnen worden ondersteund, zowel als onderdeel van de onderwijs- en leerprocessen als in het kader van het beheer van onderwijs en opleiding.

• **Bijeenbrengen en gebruik van expertise**

Het voorstel is gebaseerd op een groot aantal rapporten en onderzoeken naar het effect van de aanbeveling inzake sleutelcompetenties van 2006, daaraan gerelateerde hervormingen in de lidstaten en relevante door de EU gefinancierde projecten. Het gezamenlijk voortgangsverslag van de Raad en de Europese Commissie in 2010 behandelde de eerste ervaringen in de lidstaten met de overschakeling naar competentiegericht programma's in onderwijs en opleiding³². De bevindingen van KeyCoNet³³, een Europees beleidsnetwerk inzake de ontwikkeling van sleutelcompetenties in het schoolonderwijs, en een Eurydice-verslag van 2012³⁴ geven een goed overzicht van het gebruik van het referentiekader in het schoolonderwijs. CEDEFOP-verslagen³⁵ geven inzicht in de mate waarin het referentiekader een rol speelt in beroepsonderwijs en -opleiding.

³¹ Europese Commissie (2017), The Entrepreneurship Competence Framework, <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/euro-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>

³² Gezamenlijk voortgangsverslag 2010 van de Raad en de Commissie over de uitvoering van het werkprogramma "Onderwijs en opleiding 2010" (2010/C 117/01)

³³ Key Competence Development in Europe. Catalogue of Initiatives, <http://keyconet.eun.org>

³⁴ Europese Commissie (2012), Developing Key Competences at School in Europe: Challenges and Opportunities for Policy, https://www.ddooss.org/informes/School_in_Europe.pdf

³⁵ CEDEFOP (2015), Stronger VET for better lives, <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3067>; CEDEFOP (2016), Key competences in vocational education and training, <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/key-competences-in-vet>

Er werden ook gegevens verzameld via onderzoeken die werden uitgevoerd om het gebruik van het Europees referentiekader te beoordelen, waaronder ook een literatuurstudie, en een vergelijkende analyse van nationale en internationale competentiekaders³⁶.

Voor specifieke competenties werden de gegevens gebaseerd op onderzoeken en verslagen in die gebieden, zoals recente verslagen over lees- en schrijfvaardigheid en het leren van talen³⁷, onderwijs in wetenschappen³⁸, sociaal en emotioneel onderwijs³⁹, burgerschapsonderwijs⁴⁰, ondernemerschapsonderwijs⁴¹, burgerschaps- en burgercompetentie⁴² en cultureel bewustzijn en culturele expressie⁴³.

In het onderzoek is ook rekening gehouden met verslagen en studies van de OESO, de UNESCO en de Raad van Europa die betrokken zijn bij het vaststellen van competentiekaders op het gebied van onderwijs, opleiding en leren⁴⁴. Een andere belangrijke bron van informatie was het werk van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (JRC), in het bijzonder op het gebied van digitale en ondernemerscompetenties⁴⁵.

- **Effectbeoordeling**

Aangezien de maatregelen de initiatieven van de lidstaten aanvullen en de voorgestelde activiteiten op vrijwillige basis worden uitgevoerd, en gezien de reikwijdte van de verwachte effecten, is er geen effectbeoordeling uitgevoerd. De ontwikkeling van het voorstel was gebaseerd op eerdere onderzoeken, raadpleging van de lidstaten en de openbare raadpleging.

- **Resultaatgerichtheid en vereenvoudiging**

Niet van toepassing.

- **Grondrechten**

Niet van toepassing.

³⁶ Europese Commissie (2017), Literature review of the reforms related to the 2006 European Framework of Key Competences for Lifelong Learning; Europese Commissie (2017), Support of the stakeholder Consultation in the context of the Key Competences Review, Report 1: Comparative Analysis of national and international competence frameworks.

³⁷ Europese Commissie (2017), Rethinking language and linguistic diversity in schools, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/rethinking-language-report_en.pdf

³⁸ Europese Commissie (2015), Science education for responsible citizenship, http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA-26-893-EN-N.pdf, Europese Commissie (2011), Science education in Europe: National policies, practices and research, http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/report-rocard-on-science-education_en.pdf

³⁹ Cefai C.; Bartolo P. A.; Cavioni V.; Downes, P.(2017); *Integrating Social and Emotional Education (SEE) in the School Curriculum across the EU*, NESET II-verslag, Luxemburg: Publicatiebureau van de Europese Unie, te verschijnen.

⁴⁰ Europese Commissie (2017), Citizenship Education at School in Europe, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/news/20171106-citizenship-education-school-europe-2017_en

⁴¹ Europese Commissie (2016), Entrepreneurship Education at School in Europe, <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/4/45/195EN.pdf>

⁴² IEA (2017) International Civic and Citizenship Study (ICCS), te verschijnen; JRC (2011) Civic Competence Composite Indicator (CCCI-2): Measuring Young People's Civic Competence across Europe based on the IEA International Citizenship and Civic Education study, <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC68398/lbna25182enn.pdf>

⁴³ European Commission (2016), Cultural Awareness and Expression Handbook, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6066c082-e68a-11e5-8a50-01aa75ed71a1>

⁴⁴ UNESCO Global Citizenship Education, <https://en.unesco.org/gced>; Raad van Europa - Referentiekader voor vaardigheden voor een democratische cultuur; OESO Education 2030, <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>

⁴⁵ Kader voor digitale competenties; Kader voor ondernemerscompetenties, zie voetnoten 30 en 31.

4. GEVOLGEN VOOR DE BEGROTING

Dit initiatief vergt geen extra middelen uit de EU-begroting.

5. OVERIGE ELEMENTEN

- **Uitvoeringsplanning en regelingen betreffende controle, evaluatie en rapportage**

Om de uitvoering te ondersteunen, stelt de Commissie voor om in samenwerking met de lidstaten ondersteunende richtsnoeren te ontwikkelen om de zwakke punten te verhelpen die zijn blootgelegd bij het in de praktijk brengen van competentiegericht lesgeven en leren.

De Commissie zal verslag uitbrengen over het gebruik van de aanbeveling in het kader van de Europese samenwerking op het gebied van onderwijs, opleiding en leren.

- **Toelichtende stukken (bij richtlijnen)**

Niet van toepassing.

- **Artikelsgewijze toelichting**

Bepalingen van de lidstaten

De lidstaten worden verzocht de ontwikkeling van de sleutelcompetenties te versterken voor alle lerenden, in het bijzonder voor lerenden uit kansarme milieus. Zij worden verzocht meer inspanningen te leveren om de prestatieniveaus te verhogen, vooral voor basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale basisvaardigheden) en digitale en ondernemerscompetenties, STEM-competenties en taalvaardigheid. De lidstaten worden verzocht om, waar nodig, hun steun voor competentiegericht lesgeven en leren in alle onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen te versterken.

Bovenop een bijgewerkt Europees referentiekader voor sleutelcompetenties worden ook verscheidene goede praktijken voorgesteld die als leidraad dienen voor het personeel in alle onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen bij het toepassen van competentiegericht leren en voor de verdere ontwikkeling van de beoordeling van sleutelcompetenties. Om de ontwikkeling van sleutelcompetenties te ondersteunen, moeten een aantal ondersteunende leerbenaderingen en -omgevingen worden opgezet; De lidstaten worden aangemoedigd om de verdere ontwikkeling daarvan te ondersteunen.

De aanbeveling onderstreept ook de noodzaak om de VN-doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling te ondersteunen door ze te integreren in onderwijs, opleiding en niet-formeel leren.

De lidstaten worden verzocht om verslag uit te brengen over hun ervaringen en vooruitgang in het verstrekken van sleutelcompetenties.

Bepalingen van de Commissie

De Commissie stelt voor verdere richtsnoeren te ontwikkelen over competentiegericht onderwijs, opleiden en leren en ondersteuning te bieden aan initiatieven voor de ontwikkeling en bevordering van onderwijs voor duurzame ontwikkeling, in het kader van duurzame-ontwikkelingsdoelstelling 4 van de VN inzake inclusief en gelijkwaardig kwaliteitsonderwijs en een leven lang leren voor iedereen⁴⁶.

De Commissie stelt voor een scorebord te ontwikkelen om toezicht te houden op de ontwikkeling van sleutelcompetenties en informatie te verschaffen over de uitgevoerde

⁴⁶ Duurzame-ontwikkelingsdoelstelling 4 van de VN, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg4>

maatregelen voor de ondersteuning van competentie-ontwikkeling. Zij is van plan een voorstel te ontwikkelen voor toekomstige Europese benchmarks op het vlak van de ontwikkeling van competenties in het licht van de volgende cyclus van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding.

Voorstel voor een

AANBEVELING VAN DE RAAD

inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren

(Voor de EER relevante tekst)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name de artikelen 165 en 166,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Het eerste beginsel van de Europese pijler van sociale rechten⁴⁷ bepaalt dat iedereen recht heeft op hoogwaardige en inclusieve voorzieningen voor onderwijs, opleiding en een leven lang leren om de vaardigheden te verwerven en te onderhouden die nodig zijn om ten volle aan het maatschappelijk leven te kunnen deelnemen en overgangen op de arbeidsmarkt met succes te kunnen opvangen. De pijler bepaalt ook dat iedereen recht heeft op tijdige en op maat gesneden hulp bij het verbeteren van zijn of haar vooruitzichten om een baan te vinden of zich als zelfstandige te vestigen. Hieronder valt het recht op ondersteuning bij het zoeken van werk en bij opleiding en herscholing. De ontwikkeling van competenties bevorderen is een van de doelstellingen van een Europese onderwijsruimte die "het volledige potentieel van onderwijs en cultuur als motor voor werkgelegenheid, sociale rechtvaardigheid, actief burgerschap en de Europese identiteit in al haar verscheidenheid" zou kunnen benutten⁴⁸.
- (2) Mensen hebben de juiste vaardigheden en competenties nodig om de huidige levensstandaard aan te houden, een hoge arbeidsparticipatie te handhaven en sociale cohesie te bevorderen in het licht van de samenleving en het werk van morgen⁴⁹. Mensen in heel Europa ondersteunen om de vaardigheden en competenties te verwerven die zij nodig hebben voor zelfontplooiing, inzetbaarheid en sociale inclusie helpt de veerkracht van Europa te versterken in een tijd van snelle en ingrijpende veranderingen.
- (3) In 2006 hebben het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie de aanbeveling inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren goedgekeurd. In die aanbeveling werden de lidstaten verzocht "in het kader van de strategieën voor een leven lang leren sleutelcompetenties voor iedereen te ontwikkelen en de "Sleutelcompetenties voor een leven lang leren — een Europees referentiekader" te

⁴⁷ COM(2017) 250, zie voetnoot 11.

⁴⁸ COM(2017) 673, zie voetnoot 6.

⁴⁹ Europese Commissie (2017), Discussienota over de sociale dimensie van Europa, https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-social-dimension-europe_nl

gebruiken⁵⁰. Sinds de goedkeuring ervan was de aanbeveling een belangrijk referentiedocument voor de ontwikkeling van competentiegericht onderwijs, opleiden en leren.

- (4) Vandaag zijn de competentievereisten veranderd: meer banen zijn geautomatiseerd, technologieën spelen een grotere rol op alle gebieden van werk en leven, en sociale, burgerschaps- en ondernemerscompetenties moeten mensen de nodige veerkracht bieden en ervoor zorgen dat zij zich aan verandering kunnen aanpassen.
- (5) Tegelijkertijd geven internationale onderzoeken zoals PISA⁵¹ en PIAAC⁵² aan dat een groot percentage jongeren en volwassenen nog steeds over ontoereikende basisvaardigheden beschikt. In 2015 had één op vijf leerlingen ernstige moeilijkheden met lezen, wiskunde of wetenschappen⁵³. In sommige landen heeft tot een derde van de volwassenen slechts rudimentaire lees- en schrijfvaardigheden en rekenvaardigheden⁵⁴. 44 % van de EU-bevolking heeft weinig en 19 % zelfs geen digitale vaardigheden⁵⁵.
- (6) Investeren in basisvaardigheden is daarom belangrijker dan ooit. Onderwijs van hoge kwaliteit, waaronder buitenschoolse activiteiten en een brede benadering ten aanzien van competentie-ontwikkeling verbeteren de prestatieniveaus voor basisvaardigheden⁵⁶. Daarenboven moeten nieuwe manieren van leren worden onderzocht voor een maatschappij die steeds mobieler en digitaal wordt⁵⁷. Digitale technologieën hebben een impact op onderwijs, opleiden en leren door het ontwikkelen van flexibelere leeromgevingen die zijn aangepast aan de behoeften van een zeer mobiele maatschappij⁵⁸.
- (7) De nieuwe agenda voor vaardigheden voor Europa kondigde de herziening aan van de aanbeveling inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren van 2006 en erkende dat investeren in vaardigheden en competenties en in een gedeelde en geactualiseerde opvatting over sleutelcompetenties een eerste stap is ter bevordering van onderwijs, opleiding en niet-formeel leren in Europa⁵⁹.
- (8) Om in te spelen op de maatschappelijke en economische veranderingen en daarbij rekening te houden met de debatten over de toekomst van werk moeten na de openbare raadpleging over de herziening van de aanbeveling inzake sleutelcompetenties van 2006 zowel de aanbeveling als het Europees referentiekader voor sleutelcompetenties voor een leven lang leren worden herzien en geactualiseerd met speciale aandacht voor het bevorderen van een ondernemersmentaliteit.
- (9) De ontwikkeling van sleutelcompetenties, de validatie ervan en het aanbieden van competentiegericht onderwijs, opleiden en leren moet worden ondersteund door goede praktijken vast te stellen om het onderwijzend personeel beter te ondersteunen bij zijn taken en de leerkrachtenopleiding te verbeteren, om de methoden en instrumenten voor beoordeling en validatie te actualiseren en om nieuwe en vernieuwende vormen

⁵⁰ (2006/962/EC), zie voetnoot 13.

⁵¹ OESO-programma voor de internationale beoordeling van leerlingen, <http://www.oecd.org/pisa/>

⁵² OESO-programma voor de internationale beoordeling van competenties van volwassenen, <http://www.oecd.org/skills/piaac/>

⁵³ OESO (2016), resultaten van PISA 2015, zie voetnoot 8.

⁵⁴ Europese Commissie (2016), Onderwijs- en opleidingsmonitor 2016, zie voetnoot 9.

⁵⁵ Europese Commissie, Digitaal scorebord 2017.

⁵⁶ OESO (2016), resultaten van PISA 2015, zie voetnoot 8.

⁵⁷ Europese Commissie (2017), Discussienota over het in goede banen leiden van de mondialisering, zie voetnoot 4.

⁵⁸ Mededeling van de Commissie "Een andere kijk op onderwijs: Investeren in vaardigheden voor betere sociaal-economische resultaten, [COM\(2012\) 669](#)

⁵⁹ COM(2016) 381, zie voetnoot 18.

van lesgeven en leren in te voeren⁶⁰. Op basis van de ervaringen van de afgelopen tien jaar moet deze aanbeveling daarom de uitdagingen aanpakken die gepaard gaan met het in de praktijk brengen van competentiegericht onderwijs, opleiden en leren.

- (10) Dankzij de ondersteuning van de validatie van competenties zullen mensen hun competenties kunnen laten erkennen en een volledige kwalificatie of, in voorkomend geval, een deel ervan te verkrijgen⁶¹. Die ondersteuning kan voortbouwen op de bestaande regelingen voor de validatie van niet-formeel en informeel leren en op het Europees kwalificatiekader⁶², dat voorziet in een gemeenschappelijk referentiekader om kwalificatieniveaus te vergelijken en de competenties aangeeft die nodig zijn om die kwalificaties te bereiken. Beoordeling speelt bovendien een belangrijke rol bij het structureren van leerprocessen en begeleiding omdat het mensen helpt hun competenties te verbeteren met het oog op de veranderende behoeften op de arbeidsmarkt⁶³.
- (11) De definitie van de sleutelcompetenties die nodig zijn voor persoonlijke ontplooiing, inzetbaarheid en sociale inclusie is niet alleen gevormd door de maatschappelijke en economische ontwikkelingen, maar ook door diverse initiatieven in Europa tijdens de afgelopen tien jaar. Speciale aandacht is besteed aan: het verbeteren van de basisvaardigheden, het investeren in het leren van talen, het verbeteren van digitale en ondernemerscompetenties, het vergroten van het belang van gemeenschappelijke waarden in de werking van onze samenlevingen en het motiveren van meer jongeren om een loopbaan in wetenschappen aan te vatten. Deze ontwikkelingen moeten tot uiting komen in het referentiekader.
- (12) Doelstelling 4.7 van de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen beklemtoont de noodzaak "ervoor te zorgen dat alle lerenden zich de kennis en vaardigheden eigen maken die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder meer via onderwijs voor duurzame ontwikkeling en duurzame levensstijlen, mensenrechten, gendergelijkheid, het bevorderen van een cultuur van vrede en geweldloosheid, mondiaal burgerschap en waardering van culturele verscheidenheid en van de bijdrage van cultuur aan duurzame ontwikkeling"⁶⁴. Die doelstelling komt tot uitdrukking in de herziening van het referentiekader.
- (13) Maatregelen voor het leren van talen, wat almaar belangrijker wordt voor de moderne samenlevingen, intercultureel begrip en interculturele samenwerking, hebben baat bij het Gemeenschappelijk Europees referentiekader voor talen (CEFR)⁶⁵. Dit kader helpt bij het identificeren van de belangrijkste elementen van de competentie en ondersteunt het leerproces. Het legt ook de fundering voor de definitie van taalvaardigheid in het algemeen en komt tot uiting in de actualisering van het referentiekader.
- (14) De ontwikkeling van het kader voor digitale competenties⁶⁶ en het kader voor ondernemerscompetenties⁶⁷ is waardevol gebleken voor de ondersteuning van

⁶⁰ Gezamenlijk voortgangsverslag 2010 van de Raad en de Commissie over de uitvoering van het werkprogramma "Onderwijs en opleiding 2010" (2010/C 117/01), zie voetnoot 32; Gezamenlijk verslag 2015 van de Raad en de Commissie over de uitvoering van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding (ET 2020) (2015/C 417/04)

⁶¹ PB C 398 van 22.12.2012, blz. 1, zie voetnoot 22.

⁶² PB C 189 van 15.6.2017, blz. 15, zie voetnoot 23.

⁶³ Resolutie van de Raad van 28 mei 2004 inzake het versterken van beleidsmaatregelen, systemen en praktijken op gebied van levenslange begeleiding, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/104236.pdf; Resolutie van de Raad van 21 november 2008 inzake betere integratie van levenslange begeleiding in de strategieën voor een leven lang leren.

⁶⁴ Verenigde Naties, Resolutie aangenomen door de Algemene Vergadering op 25 september 2015, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

⁶⁵ Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR) <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>

⁶⁶ Kader voor digitale competenties, zie voetnoot 30.

competentie-ontwikkeling. Ook het referentiekader voor competenties voor een democratische cultuur van de Raad van Europa⁶⁸ bevat een uitgebreide reeks waarden, vaardigheden en attitudes die nodig zijn voor passende deelname aan democratische samenlevingen. Bij het actualiseren van het referentiekader is met al die elementen rekening gehouden.

- (15) Om meer jongeren warm te maken voor een loopbaan in wetenschappen, technologie, techniek of wiskunde (STEM) zijn in heel Europa initiatieven opgezet om wetenschapsonderwijs nauwer te verbinden met kunst en andere vakken. Daarbij wordt gebruikgemaakt van onderzoekend leren en wordt een breed scala van maatschappelijke actoren en bedrijfstakken betrokken⁶⁹. De definitie van die competenties is in de loop der jaren niet veel veranderd, maar de ondersteuning van competentie-ontwikkeling in STEM wordt steeds belangrijker en moet tot uiting komen in deze aanbeveling.
- (16) Het belang en de relevantie van niet-formeel leren blijkt uit de ervaringen die zijn opgedaan in jeugdwerk, vrijwilligerswerk en breedtesport. Niet-formeel leren speelt een belangrijke rol omdat het helpt essentiële sociale, communicatieve en cognitieve vaardigheden te ontwikkelen, waaronder: kritisch denken, analytische vaardigheden, creativiteit, probleemoplossend vermogen en veerkracht die de geslaagde overgang van jongeren naar volwassenheid, actief burgerschap en het beroepsleven versoepelen⁷⁰. Een betere samenwerking tussen verschillende leeromgevingen helpt een waaier aan leerbenaderingen en -omgevingen te bevorderen⁷¹.
- (17) Om de ontwikkeling van sleutelcompetenties aan te pakken vanuit een perspectief van een leven lang leren, moet op alle niveaus van onderwijs, opleiding en leertrajecten in ondersteuning worden voorzien: om opvang en onderwijs van hoge kwaliteit voor jonge kinderen te ontwikkelen⁷², om schoolonderwijs verder te verbeteren en te zorgen voor uitstekend lesgeven⁷³, om laaggeschoolde volwassenen bijscholingstrajecten aan te bieden⁷⁴, om initiële en voortgezette vormen van beroepsonderwijs en -opleiding verder te ontwikkelen⁷⁵ en het hoger onderwijs te moderniseren⁷⁶.
- (18) Deze aanbeveling moet betrekking hebben op een brede waaier van formele en informele onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen vanuit het perspectief van een leven lang leren. Zij moet als doel hebben een gedeelde opvatting over competenties vast te stellen die overgangen en samenwerking tussen verschillende leeromgevingen kan ondersteunen. De aanbeveling stelt goede praktijken vast die kunnen inspelen op de behoeften van onderwijzend personeel, waarmee worden bedoeld leerkrachten, opleiders, lerarenopleiders, hoofden van instellingen voor onderwijs en opleiding,

⁶⁷ Kader voor ondernemerscompetenties, zie voetnoot 31.

⁶⁸ Competences for democratic culture - Living together as equals in culturally diverse democratic societies (2016), <https://rm.coe.int/16806ccc07>

⁶⁹ Europese Commissie (2014), Science education for responsible citizenship, zie voetnoot 38.

⁷⁰ Conclusies van de Raad over de rol van jeugdwerk bij het bevorderen van de ontwikkeling bij jongeren van essentiële levensvaardigheden die hun geslaagde overgang naar volwassenheid, actief burgerschap en beroepsleven versoepelen (22 mei 2017), <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9547-2017-INIT/nl/pdf>

⁷¹ Conclusies van de Raad betreffende een intensievere sectoroverschrijdende beleidssamenwerking om de sociaal-economische uitdagingen voor jongeren doeltreffend aan te pakken (27 mei 2015) [2015/C 172/03](#)

⁷² Conclusies van de Raad over de rol van voor- en vroegschoolse educatie en primair onderwijs bij het bevorderen van creativiteit, innovatie en digitale competentie (27 mei 2015) [2015/C 172/05](#)

⁷³ COM(2017) 248, zie voetnoot 20.

⁷⁴ Aanbeveling van de Raad van 19 december 2016 tot invoering van bijscholingstrajecten: nieuwe mogelijkheden voor volwassenen, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1224\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1224(01)&from=EN)

⁷⁵ [OJ 2015/C 417/04](#), Bijlage II

⁷⁶ COM(2017) 247, zie voetnoot 21.

werknemers die hun collega's opleiden, onderzoekers en universiteitsdocenten, jongerenwerkers en lesgevers in het volwassenenonderwijs, maar ook werkgevers en belanghebbenden op de arbeidsmarkt. Deze aanbeveling heeft ook betrekking op instellingen en organisaties, waaronder de sociale partners en de organisaties van het maatschappelijk middenveld, die mensen van jongs af aan gedurende hun hele leven begeleiden en ondersteunen bij het verbeteren van hun competenties.

- (19) Deze aanbeveling is volledig in overeenstemming met de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid.

HEEFT DE VOLGENDE AANBEVELING VASTGESTELD:

De lidstaten zouden:

1. het recht op hoogwaardige en inclusieve voorzieningen voor onderwijs, opleiding en een leven lang leren moeten ondersteunen en ervoor zorgen dat iedereen de mogelijkheid heeft om sleutelcompetenties te ontwikkelen, door ten volle gebruik te maken van de "Sleutelcompetenties voor een leven lang leren — een Europees referentiekader" in de bijlage, en
 - 1.1. de ontwikkeling van sleutelcompetenties vanaf jonge leeftijd voor iedereen moeten versterken in het kader van de nationale strategieën voor een leven lang leren;
 - 1.2. jongeren en volwassenen uit een kansarm milieu of met speciale behoeften moeten helpen zich volledig te ontplooien.
2. de ontwikkeling van sleutelcompetenties moeten ondersteunen met bijzondere aandacht voor:
 - 2.1. het verhogen van de resultaten op het vlak van basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en elementaire digitale vaardigheden) als basis voor verdere leeractiviteiten en deelname aan het maatschappelijk leven;
 - 2.2. het bevorderen van competentieverwerving in wetenschappen, technologie, techniek en wiskunde (STEM) en het nemen van maatregelen om meer jongeren warm te maken voor een STEM-loopbaan;
 - 2.3. het verhogen en verbeteren van het niveau van de digitale competenties in alle fases van onderwijs en opleiding en bij alle lagen van de bevolking;
 - 2.4. het bevorderen van ondernemerscompetenties, creativiteit en zin voor initiatief, in het bijzonder bij jongeren, onder meer door jonge lerenden meer mogelijkheden te bieden om ten minste één praktijkervaring met ondernemen op te doen tijdens het basis- of secundair onderwijs;
 - 2.5. het verhogen van het taalvaardigheidsniveau en de ondersteuning van lerenden om verschillende talen te leren die relevant zijn voor hun arbeids- of levenssituatie.
3. het verwerven van sleutelcompetenties moeten bevorderen door gebruik te maken van de goede praktijken ter ondersteuning van de ontwikkeling van de in de bijlage opgenomen sleutelcompetenties, door met name:
 - 3.1. een waaier aan leerbenaderingen en -omgevingen te bevorderen, waaronder het gepaste gebruik van digitale technologieën in onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen;
 - 3.2. ondersteuning te bieden aan onderwijzend personeel wat betreft een leven lang competentiegericht leren in onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen;

- 3.3. de beoordeling en validatie van sleutelcompetenties te ondersteunen en verder te ontwikkelen;
- 3.4. de samenwerking tussen onderwijs-, opleidings- en leeromgevingen op alle niveaus en in verschillende vakgebieden te versterken om te zorgen voor een betere continuïteit van de competentieontwikkeling van de lerenden en van de ontwikkeling van innovatieve leermethoden;
- 3.5. de instrumenten, bronnen en begeleiding in onderwijs, opleiding, werk en andere leeromgevingen te ondersteunen om mensen te helpen bij het beheer van hun traject van een leven lang leren;
4. de VN-doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling te integreren in onderwijs, opleiding en leren;
5. verslag uit te brengen over de voortgang bij het bevorderen van sleutelcompetenties in alle onderwijs- en opleidingssectoren en in niet-formeel leren.

IS VERHEUGD DAT DE COMMISSIE:

6. de invoering van de aanbeveling en het gebruik van het Europees referentiekader ondersteunt door wederzijds leren tussen de lidstaten te vergemakkelijken en in samenwerking met de lidstaten referentiemateriaal en instrumenten te ontwikkelen zoals:
 - 6.1. kaders voor specifieke competenties die de ontwikkeling en beoordeling van competenties vergemakkelijken⁷⁷;
 - 6.2. op feitenmateriaal gebaseerde richtsnoeren over nieuwe vormen van leren en ondersteunende benaderingen;
 - 6.3. instrumenten ter ondersteuning van onderwijzend personeel en andere belanghebbenden, zoals open onlinecursussen voor een groot publiek (MOOC's), zelfbeoordelingsinstrumenten⁷⁸, netwerken, waaronder e-Twinning en het elektronisch platform voor volwassenenonderwijs in Europa (Epale);
 - 6.4. benaderingen van de beoordeling en validatie van sleutelcompetenties, gebaseerd op eerdere werkzaamheden in het kader van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding (ET 2020)⁷⁹;
7. initiatieven steunt voor de verdere ontwikkeling en bevordering van onderwijs voor duurzame ontwikkeling met het oog op duurzame-ontwikkelingsdoelstelling 4 van de VN inzake inclusief en gelijkwaardig kwaliteitsonderwijs en een leven lang leren voor iedereen⁸⁰;
8. de mogelijkheid overweegt een scorebord te ontwikkelen over het aanbod van competentiegericht onderwijs, opleiden en leren en over competentie-ontwikkeling in de Unie.

Deze aanbeveling vervangt de Aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren.

⁷⁷ Op basis van de ervaringen en de expertise die is ontwikkeld bij het creëren van het Gemeenschappelijk Europees referentiekader voor talen, het kader voor digitale competenties en het kader voor ondernemerscompetenties.

⁷⁸ Zoals het Kader voor digitale competenties, zie voetnoot 30.

⁷⁹ Werkdocument van de diensten van de Commissie: Assessment of Key Competences in initial education and training: Policy Guidance, SWD (2012) 371

⁸⁰ Duurzame-ontwikkelingsdoelstelling 4 van de VN, zie voetnoot 44.

Gedaan te Brussel,

Voor de Raad
De voorzitter